

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue
Västra Nylands välfärdsområde

9.11.2026
luvn.fi

Toimeentulotuen myöntämisperusteet 1.12.2026 alkaen

Vt. palvelualuejohtaja, yhteiset sosiaali- ja terveyspalvelut 9.11.2026 §

Sisällysluettelo

1. Dokumentin tarkoitus ... 3
2. Valmisteluryhmä ... 3
3. Muutoshistoria ... 3
4. Täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen myöntämisen ohje Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella ... 5
4.1 Soveltamisohjeen tarkoitus ... 5
4.2 Toimeentulotuen hakeminen ja päätöksenteko ... 6
4.3 Täydentävä toimeentulotuki ... 9
4.4 Ehkäisevä toimeentulotuki ... 10
4.5 Kiireellinen toimeentulotuki ... 12
4.6 Toimeentulotuen takaisinperintä ... 13
4.7 Välttämättömän huolenpidon ja toimeentulon turvaaminen ... 14
4.8 Toimeentulotuen omavalvonta ja muutoksenhaku ... 14
4.9 Lastensuojelun jälkihuollon taloudellisen tuen myöntämisen ohje ... 15
5. Asumiseen liittyvät kulut ... 17
5.1 Vuokravakuus, varastomaksut ja muuttokulut ... 17
5.2 Vuokravelka ... 17
6. Kodin perustaminen ja hankinnat ... 18
6.1 Kalusteet ja muu irtaimisto ... 18
6.2 Alkuavustus ... 19
6.3 Kodinkoneet ... 19
7. Elinkustannukset ... 19
7.1 Terveydenhuoltokulut ... 19
7.2 Lääkkeet ... 20
7.3 Terveydenhuollon ammattilaisen lausunnon pyytäminen lisäselvityksenä ... 21
7.4 Ateriapalvelu ja vaippojen ilmaisjakelu ... 21
8. Matkakustannukset ... 22
8.1 Matkakulut ... 22
8.2 Työllistymistä edistävä toiminta ja matkakorvaukset ... 22
9. Siivouspalvelu ja asiakasmaksut ... 23
9.1 Asiakasmaksut ... 23
9.2 Siivouspalvelu, avustavat palvelut ja erityispuhdistuspalvelu ... 23
10. Lasten ja perheen menot ... 24
10.1 Lasten tapaamisesta aiheutuneet kulut ja elatusapu ... 24
10.2 Lasten tarvikkeet, harrastus- ja lomavirkistysmenot ... 24

11. Harrastus- ja opiskelumenot 25
11.1 Aikuisten harrastusmenot 25
11.2 Opiskeluihin liittyvät menot 25
11.2.1 Toisen asteen opinnot 25
11.2.2 Muut opinnot 26
11.2.3 Kurssimaksut, kielen opiskelu ja käännöskulut 26
12. Vaatemenot 27
12.1 Aikuisten vaatteet 27
12.2 Lasten vaatteet 27
12.3 Romanivaatteet 27
12.4 Vangin vaatteet 27
12.5 Hautajaisvaatteet 27
13. Erityistilanteet ja poikkeukset 28
13.1 Edunvalvontapalkkio ja tilintarkastusmaksu 28
13.2 Vankeusajan toimeentulotuki 28
13.3 Ulkomailta hankittava henkilötodistus 29
13.4 Kansalaisuushakemukset, oleskeluluvat ja muut asiakirjat 29
14. Pakolaisen toimeentulotuki 29
14.1 Pakolaisen alkuavustus 29
14.2 Pakolaisen talvivaatteet 30
14.3 Matkakustannukset 30
14.4 Pakolaisten paluumuuttoavustus 30
15 Hautaus 31
15.1 Hakemus ja hautauskulujen ensisijaisuus 31
15.2 Kenelle ja millä perusteella myönnetään toimeentulotukea hautauskuluihin 32
15.3 Mitä hautaus voi sisältää 33
15.4 Hautauskulujen hakeminen jälkikäteen 33
15.5 Varattoman vainajan perunkirjoitus 34
15.6 Vainaja ilman omaisia 34

1. Dokumentin tarkoitus

Tämä ohje ohjaa täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen myöntämistä Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella. Ohjeessa tarkennetaan päätöksentekoon liittyviä käytäntöjä, periaatteita ja lähtökohtia.

2. Valmisteluryhmä

Ohjetta on päivitetty hyvinvointialueella Taloudellinen tukeminen, virka-aikainen päivystys sekä tukipalvelut-yksikössä yhteistyössä Nuorten ja aikuisten sosiaalityön yksikön sekä Kotoutumista tukevat sosiaalipalvelut-yksikön viranhaltijoiden kanssa. Seniori-infon ja jälkihuollon näkemystä on selvitetty.

3. Muutoshistoria

Versio	Päivämäärä	Muutoskuvaus	Tekijä(t)
	15.8.2022	Hyväksytty valmisteluryhmässä	
	3.1.2023	Korjattu toimeentulotukilain pykälät	Kaisa Palomäki
	20.8.2024	Täydennetty jälkihuollon taloudellisen tuen ohje-osiota	

	2026	Tehty uudet julkiset toimeentulotuen myöntämisperusteet uudella sisällöllä ja uudella otsikoinnilla. Yhdistetty samaan dokumenttiin toimeentulotuen ohjeet ja myöntämisperusteet	Jenny Rusk Sara Nuotio

4. Täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen myöntämisen ohje Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella

4.1 Soveltamisohjeen tarkoitus

Toimeentulotukea myönnettäessä noudatetaan Lakia toimeentulotuesta (1412/1997), Lakia toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta (1023/2022) siihen tehtyine lisäyksineen ja sosiaali- ja terveysministeriön julkaisua Opas toimeentulotukilain soveltajille (STM, 2013:4) siltä osin, kuin se vastaa voimassa olevaa lainsäädäntöä.

Toimeentulotuki koostuu perustoimeentulotuesta, täydentävästä toimeentulotuesta ja ehkäisevästä toimeentulotuesta. Perustoimeentulotuen tarkoituksena on turvata välttämätön perusturva, kuten ruoka ja asuminen. Perustoimeentulotuen myöntäminen on Kelan vastuulla. Hyvinvointialue myöntää tarveharkinnan perusteella täydentävää toimeentulotukea ja ehkäisevää toimeentulotukea. Täydentävän toimeentulotuen myöntämisen perusteena voi olla jokin asiakkaan elämäntilanteeseen liittyvä erityinen syy, jota ei ole huomioitu perustoimeentulotuessa. Ehkäisevän toimeentulotuen myöntämisen perusteena on tilanteen tai tuen tarpeen pitkittymisen ehkäisy.

Soveltamisohje on tarkoitettu selkiyttämään ja tarkentamaan täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen perusteita, menettelytapoja ja tuen määräytymistä. Soveltamisohjeen tarkoituksena on myös taata hyvinvointialueen asukkaille yhdenvertainen käytäntö toimeentulotukilakia sovellettaessa.

Hyvinvointialueen sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen vahvistamaa ohjetta ei voi kuitenkaan käyttää yksinomaan päätöksen perusteluina, vaan päätösten tulee aina perustua toimeentulotukilain säädöksiin. Täydentävä ja ehkäisevä toimeentulotuki ovat sosiaalityön työvälineitä ja päätöksiä tehtäessä tulee käyttää tapauskohtaista harkintaa. Hyvinvointialueella on lisäksi päätöksentekoa tukevia tarkentavia käytäntöjä ja linjauksia, joita käytetään tapauskohtaisen harkinnan tukena.

Jos syntyy huoli muunkin kuin taloudellisen tuen tarpeesta, asiakkaan palveluntarvetta on syytä selvittää tarkemmin.

4.2 Toimeentulotuen hakeminen ja päätöksenteko

Vastuu perustoimeentulotuen myöntämisestä siirtyi Kelalle 1.1.2017, ja vastuu täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen myöntämisestä siirtyi hyvinvointialueille 1.1.2023. Hyvinvointialueelta voi hakea harkintaan perustuvaa täydentävää ja ehkäisevää toimeentulotukea, mutta pääsääntöisesti aina ensin tulee hakea perustoimeentulotukea Kelasta. Täydentävän toimeentulotuen arvioinnissa hyödynnetään Kelassa tehtyä päätöstä ja laskelmaa. Hyvinvointialueen sosiaalitoimen työntekijä tarkistaa perustoimeentulotuen myöntämistä koskevat tiedot yhteiskäyttöjärjestelmän kautta.

Täydentävää tai ehkäisevää toimeentulotukea voi hakea samalla kun haetaan perustoimeentulotukea Kelasta. Kun perustoimeentulotuen hakemuksessa on esitetty muita kuin toimeentulotuen perusosaan ja perusmenoihin kuuluvia menoja, Kela toimittaa hakemuksen asiakkaan pyynnöstä hyvinvointialueelle tehtyään päätöksen perustoimeentulotuesta. (Laki toimeentulotuesta 1412/1997, 14 c §).

Hakemus täydentävästä tai ehkäisevästä toimeentulotuesta tehdään hyvinvointialueelle, kun hakija on jo saanut Kelassa tehdyn päätöksen perustoimeentulotuesta hakemusta koskevalle ajalle. (Laki toimeentulotuesta 1412/1997, 14 §.) Toimeentulotukea haetaan kirjallisesti, sähköisesti, varatulla vastaanottoajalla tai muulla viranomaisen hyväksymällä tavalla. Päätös toimeentulotuesta on tehtävä viivytyksettä viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä (ma-pe) hakemuksen saapumisesta.

Asiakkaita ohjataan hakemaan täydentävää ja ehkäisevää toimeentulotukea ensisijaisesti lomakkeella tai sähköisesti. Kirjallinen ja sähköinen hakeminen edistää asiakkaan oikeusturvan toteutumista, kun asiat ja perustelut tulevat kirjattua, niin kuin asiakas on ne tarkoittanut. Hallintolain 19 § todetaan, että asian voi panna vireille myös suullisesti viranomaisen suostumuksella. Suullisten hakemusten vastaanottamiseen liittyy olennaisesti asiakkaan edun sekä yksilöllisen tilanteen ja tarpeiden huomioiminen. Tällaisia tilanteita ja tarpeita ovat esimerkiksi

- akuutit kriisitilanteet, joissa asia tulee saada vireille viipymättä päätöksentekoa varten.
- kun asiakas ei pysty heikentyneestä toimintakyvystä, luku- tai kirjoitustaidottomuudesta tai muusta vastaavasta syystä johtuen hakemaan täydentävää tai ehkäisevää toimeentulotukea kirjallisesti tai sähköisesti.

Suullisen täydentävän tai ehkäisevän toimeentulotuen hakemuksen käsittelee aina hakemuksen vastaanottaja.

Täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen päätäntävallasta säädetään delegointisäännössä.

Hyvinvointialueen päätöksentekijät arvioivat aina erikseen jokaisen hakemuksen yhteydessä onko täydentävän tai ehkäisevän toimeentulotuen myöntämiselle perusteita. Tuen tarvetta arvioitaessa kiinnitetään huomiota erityisesti seuraaviin asioihin:

- asiakkaan tai perheen yksilöllinen elämäntilanne

- toimeentulotukilain mukaiset tavoitteet
- toimeentulotuen viimesijaisuus
- toimeentulotukiasiakkuuden kesto
- tuen kohtuullisuus ja välttämättömyys suhteessa toimeentulotuen viimesijaisuuteen, toimeentulotukiasiakkuuden kestoon ja toimeentulotukilain mukaisten tavoitteiden edistämiseen.

Toimeentulotuen lakimuutoksen myötä 1.2.2026 alkaen Kela alkaa alentaa perusosaa maksimissaan 50 %, jos tuen hakija ei toimi ohjeistuksen mukaisesti. Toimeentulotukea hakeva on velvollinen hakemaan opiskelun, työttömyyden, sairauden, kuntoutuksen, työkyvyttömyyden ja vanhuuden aikana sekä lapsen syntymän, huoltajan menetyksen tai asumisen tuen tarpeen perusteella maksettavaa toimeentulotukeen nähden ensisijaista etuutta, johon hänen voidaan olettaa olevan oikeutettu. (Laki toimeentulotuesta 1412/1997, 2 b §).

Alennettu perusosa kattaa ruokakulut ja Kela myöntää lääkemaksusitoumuksen, vaikka perusosaa on alennettu. Kansaneläkelaitoksen tulee ohjata ja neuvoa asiakasta ilmoittautumaan työttömäksi työnhakijaksi, pitämään työnhaun voimassa ja hakemaan 2 b §:ssä tarkoitettua ensisijaista etuutta. Ennen perusosan alentamista asiakkaalle tulee varata mahdollisuus antaa selvityksensä syistä, joiden vuoksi perusosaa ei pitäisi alentaa tai se olisi kohtuutonta. Kansaneläkelaitos ratkaisee, onko perusosaa alennettava. Kansaneläkelaitos päättää perusosan alentamisesta kuukaudeksi kerrallaan. Kansaneläkelaitos voi pyytää hyvinvointialueen sosiaalihuollon lausunnon perusosan alentamiseen vaikuttavista tekijöistä. Lausunnon pyytämisestä tulee antaa tieto hakijalle etukäteen. (Laki toimeentulotuesta 1412/1997, 10 § ja 10 a §.).

Täydentävällä tai ehkäisevällä toimeentulotuella ei ole tarkoituksenmukaista paikata alennettua perusosaa.

Kansaneläkelaitoksen palveluksessa olevan velvollisuudesta ottaa yhteyttä sosiaalihuoltoon tuen tarpeen arvioimiseksi säädetään sosiaalihuoltolain (1301/2014) 35 §:ssä. Asiakkaalle varataan tarpeen mukaan aika palvelutarpeen arviointiin.

Jokainen täydentävää tai ehkäisevää toimeentulotukea koskeva hakemus käsitellään yksilöllisesti. Päätöksen tekee hyvinvointialueella siihen toimivaltainen työntekijä. Arvioinnissa huomioidaan asiakkaan ja perheen kokonaistilanne, tuen tarpeen välttämättömyys ja kohtuullisuus sekä toimeentulotuen viimesijainen luonne. Päätös voi olla myönteinen, osittain myönteinen tai kielteinen sen mukaan, täyttyvätkö tuen myöntämisen edellytykset.

4.3 Täydentävä toimeentulotuki

Täydentävää toimeentulotukea myönnettäessä otetaan huomioon tarpeellisen suuruisina henkilön tai perheen erityisistä tarpeista tai olosuhteista johtuvat, toimeentulon turvaamiseksi tai itsenäisen suoriutumisen edistämiseksi tarpeelliseksi harkitut menot. (Laki toimeentulotuesta 1412/1997, 7 c §).

Täydentävää toimeentulotukea myönnettäessä hakijalla tulee olla Kelan päätös kyseiselle kuukaudelle. Pieni ylijäämä Kelan tekemässä perustoimeentulotuen laskelmassa voidaan harkinnalla jättää huomioimatta päätöksessä täydentävää toimeentulotukea myönnettäessä.

Täydentävän toimeentulotuen harkinnassa huomioon otettavia asioita:

- Hakijalla on lapsen harrastusmenoja, joiden huomioiminen katsotaan tarpeelliseksi
- Hakija on ollut pitkäaikaisesti tai toistuvasti toimeentulotuensaajana
- Hakijalla on erityinen elämäntilanteeseen ja olosuhteisiin liittyvä tarve tai meno, jonka huomioiminen katsotaan tarpeelliseksi
- Hakijalla on pitkäaikainen tai vaikea sairaus tai muu erityinen tilanne, eivätkä perustoimeentulotuki ja muut etuudet kata kaikkia tarpeelliseksi katsottuja menoja. Hakijalla on oltava julkisesta terveydenhuollosta selvitys.

Toimeentulotuen yksityiskohtaiset hyväksyttävät menot määritetään työntekijöiden ohjeissa.

Täydentävä toimeentulotuki on lisäksi suunnitelmallisen sosiaalityön väline, joka edellyttää joissakin tilanteissa asiakkaan elämäntilanteen kartoittamista yhdessä hänen kanssaan.

Täydentävää toimeentulotukea voi olla mahdollista saada esimerkiksi seuraaviin asioihin:

- Välttämättömät kodinhankinnat. Näitä voivat olla esimerkiksi astiat, huonekalut, kodintekstiilit, kodinkoneet ja kodin perustamiskustannukset.
- Matkakulut
- Kohtuulliset lapsen tarvikkeet ja harrastuskulut, kuten polkupyörät, lastenvaunut tai rattaat
- Toisen asteen opiskelusta aiheutuvat kohtuulliset kustannukset esimerkiksi niiden menojen osalta, joita maksuton toinen aste ei koske.
- Kohtuullinen edunvalvontapalkkio
- Hautaukseen ja hautajaisiin liittyvät välttämättömät kustannukset, jos vainaja on vähävarainen.

4.4 Ehkäisevä toimeentulotuki

Hyvinvointialue myöntää ehkäisevää toimeentulotukea muun muassa tuen saajan aktivointia tukeviin toimenpiteisiin, asumisen turvaamiseksi, ylivelkaantumisesta tai taloudellisen tilanteen äkillisestä heikentymisestä aiheutuvien vaikeuksien lieventämiseksi sekä muihin tuen saajan omatoimista suoriutumista edistäviin tarkoituksiin (Laki toimeentulotuesta 1412/1997, 8 §).

Ehkäisevä toimeentulotuki on osa viimesijaista taloudellista tukea ja se on suunnitelmallisen sosiaalityön väline. Ehkäisevän toimeentulotuen tarkoituksena on edistää henkilön ja perheen sosiaalista turvallisuutta, omatoimista suoriutumista sekä ehkäistä syrjäytymistä ja pitkäaikaista riippuvuutta toimeentulotuesta.

Ehkäisevää toimeentulotukea voidaan myöntää lapsiperheille ja nuorille esimerkiksi

- Vanhemmuuden tukemiseksi ja lapsen kasvuolosuhteiden turvaamiseksi erityisesti monilapsisille perheille sekä perheille, joissa on vammaisia tai vakavasti sairaita lapsia.
- Nuorten syrjäytymistä ehkäiseviin ja aktivointia tukeviin toimenpiteisiin.

Lisäksi ehkäisevää toimeentulotukea voidaan myöntää

- Ylivelkaantumisesta tai taloudellisen tilanteen äkillisestä heikentymisestä aiheutuvien vaikeuksien lieventämiseksi
- Äkillisestä kriisistä johtuvien vaikeuksien lievittämiseksi
- Pitkäaikaisen toimeentulotuen tarpeen katkaisemiseksi
- Muuhun tuen saajan sosiaalista turvallisuutta ja omatoimista suoriutumista edistävään tarkoitukseen.

Ehkäiseväksi toimeentulotueksi luokitellaan muun muassa vuokra-, sähkö- ja vesilaskujen rästimaksut. Päätöstä tehtäessä huomioidaan kuitenkin asiakkaan mahdollisuudet selvitä rästimaksuista itse maksusuunnitelman tai perustoimeentulotuen tuloylijäämän avulla.

Ehkäisevää toimeentulotukea myönnetään yleensä kertaluonteisesti, ellei henkilön tilanne toisin vaadi. Sen tarkoituksena on ehkäistä syrjäytymistä ja pitkäaikaista riippuvuutta toimeentulotuesta. Ehkäisevän toimeentulotuen käyttöä ei ole rajattu yllä mainittuihin tarkoituksiin, vaan tukea tulee käyttää tarpeen mukaan. Ehkäisevän toimeentulotuen myöntäminen ei ole riippuvainen asiakkaan oikeudesta perustoimeentulotukeen, vaan tukea myönnettäessä huomioidaan asiakkaan tosiasiallinen taloudellinen tilanne. Tuen tarvetta arvioitaessa tulee selvittää, onko hyvinvointialue velvollinen järjestämään palvelun sosiaalihuoltolain tai muun lainsäädännön perusteella.

4.5 Kiireellinen toimeentulotuki

Kun hakijan toimeentulotuen tarve on kiireellinen, hakemus on käsiteltävä hakemuksen saapumispäivänä tai sitä seuraavana arkipäivänä. Hyvinvointialue voi myöntää toimeentulotukea poikkeustilanteissa kiireellisen ja välttämättömän avun turvaamiseksi ilman, että oikeutta perustoimeentulotukeen on arvioitu ja ratkaistu Kelassa. Tällöin tuki on ehkäisevää toimeentulotukea. Täydentävän toimeentulotuen päätöstä ei tehdä kiireellisenä ilman Kelan laskelmaa ja päätöstä. Virka-ajan ulkopuolella ennakoimattomat tilanteet arvioidaan sosiaali- ja kriisipäivystyksessä.

Kelan myöntämä perustoimeentulotuki on ensisijainen toimeentulotuen muoto myös kiireellisissä toimeentulotuen tarpeissa. Kela tekee päätökset perustoimeentulotuesta kiireellisenä tarpeen vaatiessa. Hakijaa ohjataan tekemään perustoimeentulotukihakemus Kelalle ja pyytämään Kelaa käsittelemään hakemus kiireellisenä. Kiireellisessä tilanteessa päätös on tehtävä samana tai viimeistään seuraavana arkipäivänä hakemuksen saapumisesta, muussa tapauksessa viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä hakemuksen saapumisesta (Laki toimeentulotuesta 1412/1997, 14 b §, 14 c §). Kiireellistä perustoimeentulotukea haettaessa hakijan on asioitava Kelan palveluneuvojan kanssa henkilökohtaisesti joko puhelimitse tai toimistossa ja esitettävä perusteet kiireellisyydelle.

4.6 Toimeentulotuen takaisinperintä

Toimeentulotuki tai osa siitä voidaan periä takaisin (Laki toimeentulotuesta 1412/1997, 20-21§). Takaisinperintä on mahdollista vain, jos siitä on päätetty toimeentulotukipäätöstä tehdessä. Perintäpäätös voidaan tehdä jälkikäteen vain tilanteissa, joissa asiakas on tarkoituksenmukaisesti antanut erehdyttäviä tietoja. Perintä voidaan tehdä tulossa olevaa etuutta vastaan, jolloin etuudesta peritään toimeentulotukena myönnetty osuus suoraan hyvinvointialueelle. Mikäli hakijalla on kiinteää varallisuutta, mutta se ei ole tosiasiallisesti hänen käytettävissään hakuhetkellä, toimeentulotukea myönnetään pääsääntöisesti perinnällä tätä varallisuutta vastaan, mikäli se katsotaan kohtuulliseksi. (Laki toimeentulotuesta 1412/1997, 21 § ja 23 §.)

Laki toimeentulotuesta 21 §:n 2 momentin mukaan korvausvelvollisen vakinaista asuntoa, tarpeellista asuinirtaimistoa ja tarpeellisia työvälineitä ei kuitenkaan voida hänen elinaikanaan pakkotoimin myydä tai muutoin käyttää toimeentulotuen takaisinperimiseen. Perintäpäätös saa lainvoiman vasta hallinto-oikeuden päätöksellä, jota on haettava viimeistään kolmen vuoden kuluessa tuen myöntämisestä. Toimeentulotuen myöntämisen yhteydessä tehty perintä varallisuudesta on luonteeltaan asian valmistelua eikä siitä ole valitusoikeutta. Mikäli toimeentulotukea on myönnetty esimerkiksi hautaukseen, kulut voidaan periä takaisin kuolinpesältä.

Jos toimeentulotuen myöntäminen on perustunut tahallaan annettuihin erehdyttäviin tietoihin tai 17 §:ssä säädetyn ilmoitusvelvollisuuden tahalliseen laiminlyöntiin, Kansaneläkelaitos tai hyvinvointialue voi periä tuen takaisin näiden tietojen antajalta tai ilmoitusvelvollisuuden laiminlyöneeltä siltä osin kuin tuen myöntäminen on perustunut tästä syystä virheellisiin tietoihin (Laki toimeentulotuesta 1412/1997, 17 §).

4.7 Välttämättömän huolenpidon ja toimeentulon turvaaminen

Jokaisella hyvinvointialueella oleskelevalla henkilöllä on oikeus saada kiireellisessä tapauksessa yksilölliseen tarpeeseensa perustuvat sosiaalipalvelut siten, ettei hänen oikeutensa välttämättömään huolenpitoon ja toimeentuloon vaarannu (Sosiaalihuoltolaki 12 §). Lähtökohtana on asiakkaan tuen tarve, jonka arvioi sosiaalihuollon ammattihenkilö. Välttämätön toimeentulo voidaan turvata ehkäisevällä toimeentulotuella tai sosiaalihuoltolain 12 §:n perusteella. Kela käsittelee kiireellisen toimeentulotuen hyvinvointialueella oleskelevalle (ruoka ja lääkkeet). Hyvinvointialueella arvioidaan henkilön majoitustarve sekä muun välttämättömän taloudellisen tuen tarve.

Paperittomana pidetään henkilöä, joka asuu ja elää jossakin valtiossa ilman täyttä laillista oleskeluoikeutta. Paperittomaksi ei katsota henkilöä, jonka oleskelun luonne on muuta kuin tilapäistä. Kotikuntalain mukainen kotikunta puoltaa osaltaan oleskelun luonteen arvioimista muuksi kuin tilapäiseksi. Ennen tuen myöntämistä tulee selvittää, onko henkilö saanut vastaanottorahaa vastaanottokeskuksesta, perustoimeentulotukea Kelasta tai tukea toiselta hyvinvointialueelta.

Hyvinvointialue voi hakea Kelasta valtionkorvausta kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneiden paperittomien (joiden vastaanottopalvelut on päätetty) kiireellisiin ja välttämättömiin sosiaalihuollon kustannuksiin. Näitä ovat ruoka, lääkkeet ja tilapäinen majoitus.

4.8 Toimeentulotuen omavalvonta ja muutoksenhaku

Toimeentulotuen määräaikoja seurataan jatkuvasti. Jokaisen toimeentulotuen päätöksentekijän velvollisuus on varmistaa, että toimeentulotuen hakemukset käsitellään lakisääteisessä käsittelyajassa. Johtavat sosiaalityöntekijät seuraavat lakisääteisen palveluajan toteutumista arkipäivittäin. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) seuraa toimeentulotuen käsittelyaikoja valtakunnallisesti ja pyytää seurantatiedot hyvinvointialueilta.

Täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen päätösten oikeellisuutta ja sisältöä seurataan säännöllisesti. Havaittuihin virheellisyyksiin puututaan. Jos asiakas havaitsee saamassaan toimeentulotuen päätöksessä virheen, päätös voidaan tarkistaa ja oikaista. Asiakas ottaa tällöin yhteyttä sosiaalipalvelujen neuvontaan.

Jokaisen päätöksen liitteenä on ohje myös muutoksenhakuun. Vapaamuotoinen kirjallinen muutoksenhaku osoitetaan hyvinvointialueen yksilöasioiden jaostolle. Muutoksenhaku tulee tehdä 30 päivän sisällä siitä, kun asiakkaan voidaan katsoa saaneen päätöksen. Jaosto voi todeta, että viranhaltija päätöstä ei muuteta. Jaosto voi myös kumota viranhaltijan päätöksen tai palauttaa hakemuksen uudelleen käsiteltäväksi päätöksentekijälle. Jos asiakas on tyytymätön jaoston päätökseen, asiakas voi hakea edelleen muutosta hallinto-oikeudelta.

4.9 Lastensuojelun jälkihuollon taloudellisen tuen myöntämisen ohje

Hyvinvointialueen jälkihuoltovelvoite syntyy, mikäli nuori on ollut sosiaalitoimen huostassa tai hän on ollut sijoitettuna puoli vuotta avohuollon tukitoimena. Jälkihuoltonuoren taloudellisesta tukemisesta määrätään lastensuojelulain 12. luvussa.

Kunnan velvollisuus jälkihuollon järjestämiseen päättyy viiden vuoden kuluttua siitä, kun lapsi on ollut 1 momentissa tarkoitetun kodin ulkopuolisen sijoituksen päättymisen jälkeen viimeksi lastensuojelun asiakkaana. Velvollisuus jälkihuollon järjestämiseen päättyy viimeistään, kun nuori täyttää 23 vuotta. (Lastensuojelulaki 75§, 3. mom.)

Jälkihuollon taloudellista tukea voidaan myöntää asumiseen, opintojen ja työllistymisen tukemiseen sekä muuhun itsenäistymiseen. Taloudellista tukea voidaan myöntää

1. Perustoimeentulotukena (Kela)
2. Täydentävänä tai ehkäisevänä toimeentulotukena
3. Lastensuojelulain mukaisena jälkihuollon taloudellisena tukena

4. Itsenäistymisvaroista

Jälkihuollossa olevan lapsen tai nuoren kohdalla täydentävää toimeentulotukea voidaan myöntää perustoimeentulotuen täydentämiseen silloin, kun asiakkaalla on toimeentulotukioikeus ja hän sitä hakee. Jälkihuollon taloudellista tukea voidaan myöntää muissa tilanteissa, joissa jälkihuollossa olevaa lasta tai nuorta on perusteltua lastensuojelulain mukaisesti tukea taloudellisesti hänen kuntoutumisensa ja asumisensa tukemiseksi ja turvaamiseksi. Jälkihuollon taloudellisen tuen myöntämisestä päättää sosiaalihuollon ammattihenkilö. Lastensuojelulain 30 § mukaan jälkihuollossa olevan lapsen tai nuoren asiakassuunnitelmaan kirjataan jälkihuollon tarkoitus ja tavoitteet sekä erityisen tuen ja avun järjestäminen.

Lastensuojelulain mukaista jälkihuollon taloudellista tukea voidaan myöntää:

- Harrastukseen
- Matkoihin sukulaisten tai nuorelle läheisten henkilöiden luokse
- Opintoihin
- Perhejuhliin

Jos lapsella tai nuorella on sijoituksen aikana perintäkelpoisia etuuksia, sosiaalitoimi varaa lastensuojelulain 77 § mukaisesti perityistä etuuksista 40% itsenäistymistä varten. Näitä kertyneitä varoja kutsutaan itsenäistymisvaroiksi. Jos lapsella tai nuorella ei ole itsenäistymisvarjoja tai ne ovat riittämättömät, sijoituksen päättyessä itsenäistymässä olevaa nuorta tuetaan asumiseen, koulutukseen ja muuhun itsenäistymiseen liittyvissä menoissa. Jälkihuollossa olevalle nuorelle voidaan myöntää lastensuojelulain mukaisena jälkihuollon taloudellisena tukena alkuavustusta.

Lastensuojelulain mukaiseen jälkihuollon taloudelliseen tukeen sisältyy menoja, joita voidaan normittaa ja ohjeistaa. Jälkihuollon taloudellisen tuen myöntämisestä on erillinen ohje. Jälkihuollon taloudellista tukea arvioidaan yksilöllisesti jälkihuollon asiakassuunnitelman laatimisen yhteydessä.

5. Asumiseen liittyvät kulut

5.1 Vuokravakuus, varastomaksut ja muuttokulut

Vuokravakuutta, varastomaksuja ja muuttokuluja haetaan ensisijaisesti Kelasta osana perustoimeentulotukea. Asiakkaan tulee yleensä hakea ensin perustoimeentulotukea ja toimittaa Kelaan vuokravakuutta, muuttoa tai varastointia koskevat selvitykset.

Hyvinvointialue voi arvioida vuokravakuuden tai muuttokulujen tukemista täydentävänä tai ehkäisevänä toimeentulotukena poikkeustilanteessa, jos Kela ei myönnä tukea ja asiakkaan asumisen turvaaminen sitä edellyttää. Arvioinnissa huomioidaan asiakkaan kokonaistilanne, muuton välttämättömyys ja mahdollisuus järjestää meno muulla tavoin.

Vuokravakuuden myöntämistä voidaan harkita esimerkiksi silloin, kun muutto liittyy asunnottomuuteen tai sen uhkaan, perhetilanteen muutokseen, terveydellisiin syihin, työn tai opiskelun alkamiseen toisella paikkakunnalla tai tarpeeseen muuttaa kohtuullisempaan asuntoon.

Tukea ei myönnetä muuttoon tai vuokravakuuteen, jos muutto perustuu pääasiassa mukavuussyihin tai jos uusi asunto on asiakkaan tilanteeseen nähden selvästi liian kallis. Asiakkaan itse maksamaa vuokravakuutta ei huomioida jälkikäteen menona.

Varastomaksut ja muuttokulut kuuluvat pääsääntöisesti Kelan arvioitaviin menoihin. Hyvinvointialue voi poikkeuksellisesti harkita tukea muuttokuluihin, jos Kela on hylännyt hakemuksen ja asiakkaan erityinen tilanne puoltaa tuen myöntämistä. Asiakas neuvottelee siinä tapauksessa muuttokuluista sen hyvinvointialueen kanssa, josta muuttaa pois.

5.2 Vuokravelka

Vuokravelkaan voidaan myöntää toimeentulotukea vain erityisillä perusteilla. Asiakkaan tulee ensin selvittää mahdollisuus saada takautuvaa perustoimeentulotukea Kelasta ja neuvotella vuokranantajan kanssa maksusuunnitelmasta.

Hyvinvointialue arvioi vuokravelkatilanteessa, voidaanko tuella turvata asumisen jatkuminen ja ehkäistä asunnottomuutta. Arvioinnissa huomioidaan asiakkaan kokonaistilanne, asumisen jatkumisen edellytykset sekä se, millä tavoin uusien vuokrarästien syntymistä voidaan jatkossa ehkäistä.

6. Kodin perustaminen ja hankinnat

Kodin perustamiseen ja välttämättömiin kodinhankintoihin voidaan harkita täydentävää toimeentulotukea, jos asiakkaalla tai perheellä ei ole tarvittavia kalusteita tai kodin tarvikkeita eikä niitä ole mahdollista hankkia omin varoin lähiaikoina. Tuen tarve arvioidaan aina asiakkaan kokonaistilanteen perusteella.

Tukea voidaan harkita esimerkiksi silloin, kun asiakas muuttaa ensimmäiseen omaan asuntoon, on ollut pitkään asunnottomana, muuttaa laitoksesta tai tuetusta asumisesta omaan asuntoon tai kodin perustaminen on muutoin välttämätöntä asiakkaan tilanteen vuoksi.

Avustus kodin hankintoihin myönnetään kertaluontoisesti toimeentulotuen pitkäaikais- ja toistuvaisasiakkaille.

Muuttotilanteessa uuden asunnon välttämättömistä hankinnoista vastaa se hyvinvointialue, jonka alueelle muutetaan, mutta mikäli hankinta on tehtävä ennen muuttoa, hankinnasta vastaa se hyvinvointialue, josta muutetaan.

6.1 Kalusteet ja muu irtaimisto

Tukea voidaan myöntää vain välttämättömiin ja kohtuullisiin kodin hankintoihin. Näitä voivat olla esimerkiksi sänky, patja, pöytä, tuolit, valaisimet, astiat, vuodevaatteet ja muut arjen kannalta tarpeelliset kodin perustarvikkeet. Hankintojen tarpeellisuus arvioidaan sen mukaan, mitä asiakkaalta tai perheeltä puuttuu ja mitä voidaan pitää välttämättömänä asumisen ja arjen sujumisen kannalta.

Asiakkaita ohjataan ensisijaisesti hankkimaan kalusteet ja tarvikkeet edullisesti ja mahdollisuuksien mukaan käytettyinä. Tuki myönnetään yleensä kertaluonteisesti, eikä sillä ole tarkoitus kattaa tavanomaisia kodin uusimistarpeita.

6.2 Alkuavustus

Alkuavustusta voidaan harkita tilanteessa, jossa asiakkaalla ei ole lainkaan kodin välttämätöntä irtaimistoa tai tarvikkeita. Alkuavustuksen tarkoituksena on auttaa kodin perustamisessa siten, että asuminen ja arjen välttämättömät tarpeet voidaan turvata. Pesukoneen ja pölynimurin kaltaiset hankinnat arvioidaan tarvittaessa erikseen.

6.3 Kodinkoneet

Kodinkoneisiin voidaan harkita tukea silloin, kun hankinta on asiakkaan tai perheen arjen kannalta välttämätön eikä menoa voida kattaa muulla tavoin. Ennen tuen hakemista asiakkaan tulee selvittää mahdollisuuksien mukaan laitteen korjausmahdollisuus, takuu, kotivakuutuksen korvattavuus ja muut ensisijaiset vaihtoehdot.

Pesukoneeseen, jääkaappiin tai pölynimuriin voidaan myöntää tukea vain perustellusta syystä. Arvioinnissa huomioidaan esimerkiksi se, onko asiakkaalla käytettävissään taloyhtiön pesutupa tai muu kohtuullinen vaihtoehto, sekä asiakkaan terveydelliset tai muut erityiset olosuhteet.

Hankintojen kuljetuksissa noudatetaan ensisijaisesti omatoimisuusperiaatetta.

7. Elinkustannukset

7.1 Terveydenhuoltokulut

Terveydenhuollon menot kuuluvat pääsääntöisesti Kelan perustoimeentulotuessa huomioitaviin menoihin. Asiakkaan tulee hakea terveydenhuollon kustannuksiin ensisijaisesti perustoimeentulotukea Kelasta ja toimittaa Kelaan tarvittavat laskut ja selvitykset.

Hyvinvointialue voi harkita täydentävää toimeentulotukea terveydenhuollon menoihin vain poikkeustilanteissa, jos meno on asiakkaan tilanteessa välttämätön eikä sitä voida kattaa Kelan perustoimeentulotuella tai muulla ensisijaisella tavalla. Esimerkiksi psykoterapiaan liittyviä yksittäisiä tutustumiskäyntejä voidaan arvioida erikseen, jos ne eivät kuulu Kelan korvaamiin menoihin.

Hoidon tarve arvioidaan ensisijaisesti julkisessa terveydenhuollossa. Julkisen terveydenhuollon maksut, hammashoito, silmälasit sekä terveydenhuollon matkoihin liittyvät välttämättömät kustannukset kuuluvat yleensä Kelan arvioitaviksi. Jos asiakas tarvitsee tukea päihdekuntoutukseen liittyviin matkakuluihin, hänen tulee hakea niitä ensin Kelasta.

7.2 Lääkkeet

Välttämättömien lääkkeiden kustannukset kuuluvat ensisijaisesti Kelan perustoimeentulotukeen. Asiakkaan tulee hakea lääkekuluihin tukea Kelasta ja toimittaa sinne tarvittavat reseptit, laskut tai muut selvitykset. Jos asiakas on eri mieltä Kelan ratkaisusta, hän voi hakea muutosta Kelan päätökseen, tällöin asiakkaalla on velvollisuus osoittaa lääkkeen välttämättömyys. Kela myöntää myös kiireellistä toimeentulotukea lääkkeisiin.

Hyvinvointialue voi poikkeuksellisesti harkita ehkäisevää toimeentulotukea lääkkeisiin kiireellisessä ja yllättävässä tilanteessa, jos lääkkeet ovat välttämättömiä eikä asiakas saa niitä muutoin. Tuen tarve arvioidaan tapauskohtaisesti asiakkaan tilanteen ja lääkkeen välttämättömyyden perusteella.

7.3 Terveydenhuollon ammattilaisen lausunnon pyytäminen lisäselvityksenä

Täydentävän tai ehkäisevän toimeentulotuen hakemuksen ratkaiseminen perustuu yleensä asiakkaan kokonaistilanteeseen ja sosiaalisiin perusteisiin. Terveydenhuollon ammattilaisen lausuntoa ei tavallisesti tarvita, mutta asiakasta voidaan pyytää toimittamaan olemassa oleva selvitys, jos se on hakemuksen arvioinnin kannalta tarpeellinen.

Terveydenhuollon menot kuuluvat pääsääntöisesti Kelan perustoimeentulotuen tai julkisen terveydenhuollon arvioitaviksi. Poikkeuksellisesti hyvinvointialue voi tarvita lisäselvitystä esimerkiksi silloin, kun asiakas hakee tukea erityisruokavaliosta aiheutuviin tavanomaista suurempiin menoihin.

7.4 Ateriapalvelu ja vaippojen ilmaisjakelu

Ateriapalvelumaksuihin haetaan ensisijaisesti maksun alentamista tai perimättä jättämistä. Jos maksua ei voida alentaa ja maksu vaarantaa asiakkaan toimeentuloa, täydentävää toimeentulotukea voidaan harkita asiakkaan kokonaistilanteen perusteella.

Vaippojen ja muiden hoitotarvikkeiden tarve arvioidaan ensisijaisesti terveydenhuollossa. Asiakasta ohjataan olemaan yhteydessä terveysasemansa hoitotarvikejakeluun. Jos asiakas ei ole oikeutettu maksuttomiin hoitotarvikkeisiin, hänen tulee selvittää myös mahdolliset Kelan etuudet.

8. Matkakustannukset

8.1 Matkakulut

Tavanomaiset paikallisliikenteen kustannukset kuuluvat yleensä toimeentulotuen perusosalla katettaviin menoihin. Täydentävää toimeentulotukea matkakuluihin voidaan harkita, jos liikkuminen on asiakkaan tilanteessa välttämätöntä eikä menoa voida kattaa perustoimeentulotuella, muulla etuudella tai asiakkaan omilla varoilla. Ensisijaisesti arvioidaan julkisen liikenteen edullisin vaihtoehto. Oman auton käytöstä aiheutuvia matkakuluja voidaan huomioida vain, jos julkista liikennettä ei ole käytettävissä tai oman auton käyttöön on erityisen painava syy.

8.2 Työllistymistä edistävä toiminta ja matkakorvaukset

Jos asiakas osallistuu työllistymistä edistävään toimintaan, koulutukseen, työkokeiluun, valmennukseen tai muuhun viranomaisen hyväksymään toimintaan, matkakuluihin voidaan harkita täydentävää toimeentulotukea silloin, kun matkakulut ovat välttämättömiä osallistumisen kannalta eikä asiakas saa niihin riittävää korvausta muualta.

Jos asiakkaalla on oikeus kulukorvaukseen tai muuhun matkakuluja kattavaan etuuteen, se on ensisijainen. Tukea voidaan kuitenkin harkita esimerkiksi toiminnan alkuvaiheessa, jos korvaus maksetaan jälkikäteen ja matkakulut estäisivät toimintaan osallistumisen.

Matkakulujen tukeminen arvioidaan aina asiakkaan kokonaistilanteen, toiminnan välttämättömyyden ja muiden käytettävissä olevien tukien perusteella.

Kotoutumista voidaan tukea matkakuluilla, jos asiakas osallistuu säännölliseen kotoutumista edistävään toimintaan, kuten kielikurssille tai muuhun sovittuun toimintaan, eikä saa matkakuluihin riittävää korvausta muualta. Tuen tarve arvioidaan asiakkaan tilanteen ja laaditun suunnitelman perusteella.

Täydentävää toimeentulotukea voidaan harkita myös sellaisiin kortteihin, passeihin tai lupiin, jotka ovat välttämättömiä työllistymisen kannalta. Tällaisia voivat olla esimerkiksi työturvallisuus-, tulityö-, anniskelu- tai hygieniapassi. Ennen tuen myöntämistä selvitetään, voiko kustannuksen maksaa työnantaja, työllisyyspalvelut, oppilaitos tai muu ensisijainen taho.

9. Siivouspalvelu ja asiakasmaksut

9.1 Asiakasmaksut

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuihin tulee ensisijaisesti hakea maksun alentamista tai perimättä jättämistä, jos maksun maksaminen vaarantaa asiakkaan tai perheen toimeentulon. Asiakasmaksun alentaminen tai perimättä jättäminen on ensisijaista toimeentulotukeen nähden. Tuloperustaisiin asiakasmaksuihin ei pitäisi syntyä toimeentulotuen tarvetta.

Asiakkaan tulee yleensä hakea ensin perustoimeentulotukea Kelasta ja selvittää asiakasmaksun alentamisen mahdollisuus.

Kotipalvelun, kotihoidon ja kotona asumisen tukipalvelujen maksujen osalta asiakasta ohjataan ensisijaisesti hakemaan maksun alentamista. Osa palveluista ja niihin liittyvistä menoista kuuluu Kelan arvioitavaksi tai toimeentulotuen perusosalla katettaviin menoihin.

9.2 Siivouspalvelu, avustavat palvelut ja erityispuhdistuspalvelu

Siivousapu pyritään järjestämään ensisijaisesti muilla keinoilla kuin toimeentulotuella. Täydentävää/ehkäisevää toimeentulotukea voidaan harkita perustellusta syystä esimerkiksi silloin, kun asiakkaalla on tilapäinen ja välttämätön siivousavun tai raivaussiivouksen tarve eikä apua voida järjestää muulla tavoin.

10. Lasten ja perheen menot

10.1 Lasten tapaamisesta aiheutuneet kulut ja elatusapu

Lapsen tapaamisesta aiheutuvat kulut kuuluvat ensisijaisesti Kelan perustoimeentulotuessa huomioitaviin menoihin silloin, kun tapaamiset perustuvat lastenvalvojan vahvistamaan sopimukseen tai tuomioistuimen päätökseen. Jos tapaamissopimusta ei ole, asiakasta ohjataan tekemään sopimus lastenvalvojan kanssa tai viemään asia tarvittaessa tuomioistuimen käsiteltäväksi.

Täydentävää toimeentulotukea tapaamiskuluihin voidaan harkita vain erityisestä syystä määräajalle, esimerkiksi silloin, kun tapaamissopimus on vireillä ja tuen avulla voidaan turvata lapsen ja vanhemman yhteydenpitoa. Tukea voidaan harkita välttämättömiin ja kohtuullisiin matkakuluihin sekä lapsen tapaamisen aikana syntyviin välttämättömiin menoihin. Sopimuksen ylittäviä tai ulkomaille suuntautuvia tapaamiskuluja ei yleensä tueta.

10.2 Lasten tarvikkeet, harrastus- ja lomavirkistysmenot

Lasten tavanomaiset tarvikkeet ja menot sisältyvät lähtökohtaisesti lapsen perusosaan. Täydentävää toimeentulotukea voidaan kuitenkin harkita lapselle välttämättömiin ja kohtuullisiin tarvikkeisiin, jos perhe on pitkäaikaisesti tai toistuvasti toimeentulotuen tarpeessa eikä hankintaa voida kattaa muulla tavoin. Perheitä ohjataan ensisijaisesti hankkimaan tarvikkeita edullisesti ja mahdollisuuksien mukaan käytettyinä.

Tukea voidaan harkita esimerkiksi lapsen välttämättömiin tarvikkeisiin, kuten lastenvaunuihin, rattaisiin, turvaistuimeen tai muihin lapsen arjen kannalta tarpeellisiin hankintoihin. Tarve arvioidaan aina lapsen ja perheen kokonaistilanteen perusteella.

Lasten harrastus- ja virkistysmenoihin voidaan harkita täydentävää toimeentulotukea silloin, kun harrastus tai virkistystoiminta tukee lapsen hyvinvointia, osallisuutta ja tasapainoista arkea. Tukea voidaan arvioida esimerkiksi harrastusmaksuihin, kohtuullisiin harrastusvälineisiin, leireihin.

Tuen myöntämisessä huomioidaan lapsen ikä, perheen taloudellinen tilanne, harrastuksen tai menon merkitys lapselle sekä mahdollisuus saada tukea muualta. Tuen tarkoituksena on edistää lapsen mahdollisuutta osallistua ikätasoiseen toimintaan ja ehkäistä perheen taloudellisesta tilanteesta johtuvaa eriarvoisuutta.

11. Harrastus- ja opiskelumenot

11.1 Aikuisten harrastusmenot

Aikuisten tavanomaiset harrastusmenot kuuluvat lähtökohtaisesti toimeentulotuen perusosalla katettaviin menoihin. Täydentävää tai ehkäisevää toimeentulotukea voidaan harkita vain erityisestä syystä, jos harrastus tukee asiakkaan toimintakykyä, hyvinvointia tai sosiaalista kuntoutumista ja tuen tarve perustuu asiakkaan kokonaistilanteeseen. Tukea ei yleensä myönnetä tavanomaisiin harrastusvälineisiin tai harrastusmenoihin.

Erityistä tukea tarvitsevan nuoren tai aikuistumisen tuen asiakkaan harrastusta voidaan harkita tuettavaksi, jos harrastus edistää nuoren hyvinvointia, arjen rakennetta ja osallisuutta. Tuen tarve arvioidaan yhdessä asiakkaan tilanteen ja mahdollisen suunnitelman perusteella. Asiakasta ohjataan ensisijaisesti edullisiin ja saavutettaviin harrastusvaihtoehtoihin.

11.2 Opiskeluihin liittyvät menot

11.2.1 Toisen asteen opinnot

Toisen asteen opinnot ovat pääsääntöisesti maksuttomia oppivelvollisille. Jos opiskelija ei kuulu maksuttoman toisen asteen piiriin tai hänelle aiheutuu välttämättömiä opiskeluun liittyviä kustannuksia, täydentävää toimeentulotukea voidaan harkita tapauskohtaisesti. Hakemuksen liitteeksi voidaan pyytää oppilaitoksen selvitys menon välttämättömyydestä.

11.2.2 Muut opinnot

Toimeentulotukea ei pääsääntöisesti myönnetä omavalintaisen opiskelun menoihin, esimerkiksi iltalukio, avoin korkeakoulu ja yksityiset oppilaitokset, joihin ei voi saada opintotukea tai muuta ensisijaista etuutta. Myöskään opintolainan lyhennyksiin tai korkoihin ei myönnetä toimeentulotukea. Kelan korkoavustuksen hakeminen ja maksusuunnitelman tekeminen pankin tai Kelan perintäkeskuksen kanssa on ensisijaista toimeentulotukeen nähden.

Muihin opintoihin liittyvissä menoissa arvioidaan ensisijaisesti, kuuluvatko kustannukset opiskelijan omalle vastuulle, oppilaitoksen järjestettäväksi tai muun etuuden piiriin. Opiskelijamaksujen osalta asiakasta ohjataan ensin selvittämään, voiko maksuun saada vapautuksen tai muun huojennuksen.

Opintojen tai kielitaitoon liittyvien maksujen tukemista voidaan harkita vain, jos meno on asiakkaan työllistymisen, kotoutumisen tai muun suunnitelmallisen tavoitteen kannalta välttämätön eikä sitä voida kattaa muulla tavoin.

Jos Kelan laskelmassa huomioitu opintolaina ei tosiasiallisesti ole asiakkaan käytettävissä, asiakasta ohjataan selvittämään asia Kelan kanssa ja toimittamaan tarvittavat selvitykset.

11.2.3 Kurssimaksut, kielen opiskelu ja käännöskulut

Suomen tai ruotsin kielen opiskeluun liittyviin välttämättömiin kurssi- tai oppimateriaalikuluihin voidaan harkita tukea, jos opiskelu edistää asiakkaan kotoutumista, työllistymistä tai asiointimahdollisuuksia ja tarve perustuu asiakkaan tilanteeseen tai suunnitelmaan.

Asiakirjojen käännöskuluihin voidaan harkita täydentävää toimeentulotukea, jos käännös on välttämätön viranomaisasian, opiskelun, työllistymisen tai kotoutumisen kannalta eikä kustannusta voida kattaa muulla tavoin. Tuen tarve arvioidaan tapauskohtaisesti.

12. Vaatemenot

12.1 Aikuisten vaatteet

Vaatemenot kuuluvat lähtökohtaisesti toimeentulotuen perusosalla katettaviin menoihin.

12.2 Lasten vaatteet

Lasten vaatteet kuuluvat pääsääntöisesti lapsen perusosalla katettaviin menoihin. Täydentävää toimeentulotukea voidaan harkita erityisestä syystä, jos lapsella on välttämätön vaatetarve, jota perhe ei pysty kattamaan omin varoin tai muilla käytettävissä olevilla keinoilla.

12.3 Romanivaatteet

Romanihameen hankintaan voidaan myöntää täydentävää toimeentulotukea maksusitoumuksella. Tukea voidaan harkita, jos hankinta on asiakkaan kulttuurisen taustan, arjen sujumisen ja osallisuuden kannalta tarpeellinen eikä asiakas pysty kattamaan menoa omin varoin. Tukea hameeseen myönnetään maksimissaan kerran vuodessa.

12.4 Vangin vaatteet

Rikosseuraamuslaitos vastaa pääsääntöisesti vangin tutkintavankeuden ja vankeusajan vaatetuksesta. Täydentävää toimeentulotukea vaatteisiin ja jalkineisiin voidaan harkita erityisestä syystä esimerkiksi silloin, kun asiakas on vapautumassa, on vapautunut vastikään tai tarvitsee välttämättömiä vaatteita avovankilaa varten. Hakemuksen liitteenä tulee olla selvitys tilanteesta.

12.5 Hautajaisvaatteet

Hautajaisvaatteisiin voidaan harkita täydentävää toimeentulotukea kertaluonteisesti, jos asiakkaalla on välttämätön tarve osallistua lähiomaisen hautajaisiin eikä hänellä ole tilanteeseen sopivaa vaatetusta tai mahdollisuutta hankkia sitä omin varoin.

Lähiomaisella tarkoitetaan yleensä vanhempaa, lasta, sisarusta, isovanhempaa tai muuta asiakkaalle erityisen läheistä henkilöä. Tuen tarve arvioidaan yksilöllisesti asiakkaan tilanteen perusteella.

13. Erityistilanteet ja poikkeukset

13.1 Edunvalvontapalkkio ja tilintarkastusmaksu

Edunvalvonnassa olevalle asiakkaalle voi aiheutua edunvalvontapalkkioita ja tilintarkastusmaksuja. Näihin menoihin voidaan harkita täydentävää toimeentulotukea, jos maksut ovat välttämättömiä eikä asiakkaalla ole varoja niiden maksamiseen.

Asiakkaan tai edunvalvojan tulee toimittaa hakemuksen liitteeksi maksua koskeva lasku tai muu selvitys sekä tarvittaessa tieto asiakkaan taloudellisesta tilanteesta. Jos maksu voidaan huomioida asiakasmaksua määrättäessä tai asiakkaalla on varoja maksun maksamiseen, toimeentulotukea ei yleensä myönnetä.

13.2 Vankeusajan toimeentulotuki

Vankeusaikana vankilassa saatava ylläpito on ensisijainen toimeentulon turvaamisen muoto. Täydentävää toimeentulotukea voidaan harkita vain erityisestä syystä. Tukea voidaan arvioida esimerkiksi lapsen ja vankilassa olevan vanhemman välttämättömiin perhetapaamisen matkakuluihin tai muuhun poikkeukselliseen tilanteeseen, kuten lähiomaisen hautajaisiin osallistumiseen. Tuen tarve arvioidaan tapauskohtaisesti.

13.3 Ulkomailta hankittava henkilötodistus

Ulkomaisen passin tai muun ulkomailta hankittavan henkilötodistuksen kustannuksia ei yleensä huomioida Kelan perustoimeentulotuessa, jos meno syntyy ulkomailla tai ulkomaille matkustamisesta. Täydentävää tai ehkäisevää toimeentulotukea voidaan harkita vain poikkeustilanteessa asiakkaan kokonaistilanteen perusteella. Asiakkaan tulee selvittää, voidaanko asia hoitaa edullisemmalla tavalla esimerkiksi suurlähetystön tai muun viranomaisen kautta.

13.4 Kansalaisuushakemukset, oleskeluluvat ja muut asiakirjat

Täydentävänä toimeentulotukena ei makseta kansalaisuushakemuksen eikä oleskeluluvan hankkimiskuluja. Kansalaisuushakemuksen kustannukset kuuluvat aina asiakkaan itsensä kustannettavaksi.

Oleskelulupien kustannukset kuuluvat perustoimeentulotukeen, ja niistä vastaa Kela.

14. Pakolaisen toimeentulotuki

Pakolaiselle voidaan myöntää täydentävää ja ehkäisevää toimeentulotukea samoin yleisin periaattein kuin muillekin toimeentulotuen hakijoille. Pakolaisen alkuvaiheen kotoutumiseen voi kuitenkin liittyä erityisiä tarpeita, jotka huomioidaan tuen tarvetta arvioitaessa.

14.1 Pakolaisen alkuavustus

Pakolaisen alkuavustusta voidaan harkita kodin perustamiseen ja välttämättömiin kodin hankintoihin silloin, kun asiakkaalla tai perheellä ei ole tarvittavia kalusteita ja tarvikkeita eikä niitä voida hankkia omin varoin. Alkuavustuksen tarkoituksena on turvata asumisen ja arjen välttämättömät perustarpeet kotoutumisen alkuvaiheessa.

Tuen määrää ja sisältöä arvioitaessa huomioidaan asiakkaan ja perheen kokonaistilanne, perheen koko, asunnon varustelutaso sekä se, mitä välttämättömiä tarvikkeita asiakkaalla jo on käytettävissään. Jos asunto on valmiiksi kalustettu tai tarvikkeita on jo saatavilla, tuen tarve voi olla pienempi.

14.2 Pakolaisen talvivaatteet

Talvivaatteisiin voidaan harkita täydentävää toimeentulotukea, jos asiakas on saapunut Suomeen pakolaisena tai perheenyhdistämisen kautta eikä hänellä ole Suomen olosuhteisiin sopivaa välttämätöntä talvivaatetusta.

Muut vaatemenot kuuluvat yleensä toimeentulotuen perusosalla katettaviin menoihin. Täydentävää toimeentulotukea voidaan harkita vain erityisestä syystä asiakkaan kokonaistilanteen perusteella.

14.3 Matkakustannukset

Paikallisliikenteen tavanomaiset maksut kuuluvat yleensä toimeentulotuen perusosaan. Matkakuluihin voidaan kuitenkin harkita täydentävää toimeentulotukea, jos matkustaminen on välttämätöntä kotoutumista edistävään toimintaan, kuten kielikurssille tai muuhun sovittuun säännölliseen toimintaan osallistumiseksi, eikä asiakas saa matkakuluihin riittävää korvausta muualta.

Kotoutumisen alkuvaiheessa voidaan tarvittaessa harkita välttämättömien asiointimatkojen tukemista, jos asiakas ei muutoin pysty hoitamaan välttämättömiä viranomais- tai arjen asioita.

14.4 Pakolaisten paluumuuttoavustus

Hyvinvointialue voi hakemuksesta korvata kohtuulliset matka- ja muuttokustannukset sekä myöntää paluumuuttoavustusta kansainvälistä suojelua saavalle tai ihmiskaupan uhrille, joka palaa vapaaehtoisesti koti- tai lähtömaahansa muuten kuin tilapäisessä tarkoituksessa.

Paluumuuttoon tukea hakevan tulee peruuttaa pakolaisasemansa ilmoituksella kotimaahan palaamisesta, mikä toimitetaan Migrille. Paluumuuton tukea ei makseta tilapäisen suojelun perusteella. Paluumuuton tukeminen perustuu lakiin kotoutumisen edistämisestä §98, mutta se maksetaan täydentävänä tai ehkäisevänä toimeentulotukena.

15 Hautaus

15.1 Hakemus ja hautauskulujen ensisijaisuus

Kuolinpesän hoitaja tai muu hautajaisia järjestävä omainen hakee täydentävää toimeentulotukea varattomalle vainajalle ennen hautajaisista sopimista. Jos joku muu hakee tukea, tarvitaan sukuselvitys tai valtakirja kuolinpesän osakkailta. Sukuselvitys tehdään kunnassa. Mahdollinen tuki myönnetään maksusitoumuksena Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen sopimustoimittajalle.

Ennen kuin maksusitoumusta hautaukseen voi hakea, vainajalla tulisi olla Kelan perustoimeentulotuen päätös.

Hakemusta hautaukseen ei voi tehdä sähköisesti, koska päätös tehdään vainajan nimissä.

Vainajan henkilötietojen lisäksi hakemuksesta tulee ilmetä tukea hakevan henkilön yhteystiedot (nimi, osoite, puhelinnumero ja suhde vainajaan).

Hakemuksen liitteeksi tarvitaan:

- vainajan tiliotteet kaikista pankkitileistä, myös puolison kanssa yhteisistä tileistä sekä tilien saldot kuolinpäivältä
- viimeisin esitäytetty veroilmoitus

Toimeentulotukea hautaukseen ei lähtökohtaisesti myönnetä hautajaisista sopimisen jälkeen.

15.2 Kenelle ja millä perusteella myönnetään toimeentulotukea hautauskuluihin

Hautauskulujen myöntämisperusteet ovat yhdenmukaiset, riippumatta uskontokunnasta tai seurakuntaan kuulumisesta.

Hautajaiset maksetaan lähtökohtaisesti vainajan omista varoista. Usein varaton vainaja on jo ollut sosiaalitoimen asiakkaana ja/tai Kelan perustoimeentulotuen asiakkaana. Vainajan varat ja omaisuus otetaan huomioon hautausavustusta määriteltäessä. Kuolinpesän varoiksi katsotaan vainajan pankkitilin saldo kuolinpäivältä, mahdolliset tulevat veronpalautukset ja muut kuoleman jälkeen maksettavat tulot sekä mahdollinen muu varallisuus ja omaisuus. Samoin lesken tulot ja varat huomioidaan (ei avopuolison tuloja ja varoja). Alaikäisen vainajan kohdalla huomioidaan vanhempien varallisuus. Pesän selvittämisasioissa ja perunkirjan teossa tukea ja apua voi hakea oikeusaputoimistosta.

Hautauskulut ovat ensisijaisia menoja (Perintökaari 40/1965 21 luku 1 §). Ennen kuin kuolinpesän varoista voi maksaa muita laskuja, tulee selvittää hautaamisesta aiheutuvat kulut. Jos kuolinpesään ei jää varoja muiden laskujen maksuun, jäävät laskut velkojien tappioksi. Vainajan muihin laskuihin, kuin hautauskuluihin, ei myönnetä toimeentulotukea.

Mikäli pankin saldotodistusten ja verotietojen perusteella katsotaan, että vainajalla on varoja tai omaisuutta, ei täydentävää toimeentulotukea hautaukseen myönnetä. Päätöksenteossa huomioidaan myös sellaiset varat, jotka kuolinpesä on saamassa (esim. eläkkeet tai veronpalautus). Hautauskuluissa voidaan tukea myös osittain vainajan varallisuuden mukaisesti. Aiheetta maksettu hautausavustus voidaan periä takaisin (Laki toimeentulotuesta 1412/1997, 19 - 23 §).

15.3 Mitä hautaus voi sisältää

Täydentävää toimeentulotukea myönnetään lähtökohtaisesti uurnahautaukseen, mutta arkkuhautaukseen voi saada tukea, mikäli kuolleen vakaumus estää uurnahautauksen. Välttämättömiin hautauskustannuksiin sisältyvät asiat ovat lueteltuna Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen nettisivuilla (luvn.fi).

Toimeentulotuessa ei hyväksytä menoina kuolinilmoitusta tai lehti-ilmoitusta, seurakunnan nurmenhoitomaksuja (nurmenhoitomaksut hyväksytään, jos ne ovat pakollisia), kappelin tai muun tilan vuokraa, muistomerkkikuluja (laatta, kivi, kaiverrus ym.), vainajan säilytysmaksuja, muistotilaisuuskuluja, perunkirjoitusta, kantajia eikä uurnan kuljetusta tai postitusta toiselle paikkakunnalle.

Jos henkilö on kuollut ulkomailla, omaisten tulee olla yhteydessä ulkoministeriöön. Vainajan kuljetuskuluihin ei myönnetä täydentävää toimeentulotukea. Hautauskuluihin ulkomailla ei myöskään myönnetä täydentävää toimeentulotukea.

15.4 Hautauskulujen hakeminen jälkikäteen

Maksettuihin hautauskuluihin ei myönnetä toimeentulotukea.

Jos hautausjärjestelyistä ja kuluista on huolehtinut muu kuin pesän osakas, on hän oikeutettu saamaan kuolinpesän varoista korvauksen kohtuullisista hautauskuluista hautaustoimilain 23 §:n 3 mom. nojalla. Perintökaaren 21 luvun 1 §:n mukaan ”Kuolinpesän varoista suoritetaan pesän ja vainajan velat”, nämä pesänselvitysvelat maksetaan ennen muita velkoja sitä mukaa kuin ne erääntyvät.

Jos omaiset ovat järjestäneet hautauksen, laskut ovat maksamatta ja lasku on sopimushintoja suurempi, myönnetään laskuun pääsääntöisesti kilpailutetun hautaustoimiston sopimushintojen mukaan.

Jos kuolinpesän varat ja omaisuus riittävät hautauskulujen kattamiseen, hautauskuluja ei myönnetä toimeentulotukena. Tämä koskee myös tilanteita, joissa vainajan pankkitilillä ei ole varoja, mutta kuolinpesään kuuluu realisoitavaa kiinteää tai irtainta omaisuutta. Kuolinpesän osakkaat vastaavat tällöin omaisuuden realisoinnista ja hautauskulujen maksamisesta kuolinpesän varoista.

15.5 Varattoman vainajan perunkirjoitus

Perunkirjoituksen järjestäminen ja siitä johtuvat kulut sekä vastuu ovat omaisilla. Sosiaalitoimen tehtävä on ohjata omaiset esimerkiksi oikeusaputoimiston palvelujen piiriin.

15.6 Vainaja ilman omaisia

Jos kukaan ei hoida vainajan hautausta tai vainajalla ei ole omaisia, asian selvittäminen kuuluu vainajan kotikunnalle hautaustoimilain 23 §:n mukaan.